

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Α΄ Δημοτικού

Τίτλος:

«Ο κόσμος των βιβλίων»

Συγγραφή: ΤΣΑΡΜΠΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΤΙΓΟΝΗ

Εφαρμογή: ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας πρωτοβάθμιας:

Κώστας Ντίνας & Σωφρόνης Χατζησαββίδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Ο κόσμος των βιβλίων

Εφαρμογή σεναρίου

Χρυσούλα Καραγιάννη

Δημιουργία σεναρίου

Αντιγόνη Τσαρμποπούλου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Λογοτεχνία

Τάξη

Α΄ Δημοτικού

Σχολική μονάδα

1^ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Μηχανιάνας

Χρονολογία

Από 21-11-2013 έως 8-01-2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

Δεν αντλεί από κάποια ενότητα του βιβλίου

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

Ι. Φιλολογικής ζώνης

Νεοελληνική λογοτεχνία

Χρονική διάρκεια

Για την εφαρμογή του σεναρίου απαιτήθηκαν 16-20 διδακτικές ώρες.

Χώρος

I. Φυσικός χώρος

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

A) Ταυτότητες μαθητών: Το σενάριο απευθύνεται σε μαθητές της Α΄ Τάξης του Δημοτικού Σχολείου.

B) Προεργασία του εκπαιδευτικού: Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει βασικές δεξιότητες χρήσης του υπολογιστή, να έχει προηγουμένως επισκεφτεί όλους τους προτεινόμενους ιστότοπους που προτείνονται και, τέλος, να εγκαταστήσει τον Η/Υ, είτε το διαδικτυακό εργαλείο δημιουργίας e-book «Kvisoft» (<http://www.kvisoft.com/flipbook-maker/?in=fbm>), ή οποιοδήποτε άλλο εργαλείο δημιουργίας e-book.

Γ) Υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου: Απαιτείται σύνδεση στο διαδίκτυο και ύπαρξη βιντεοπροβολέα μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο δεν αντλεί από το σχολικό εγχειρίδιο

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο που περιγράφεται παρακάτω επικεντρώνεται κυρίως στο βιβλίο, λογοτεχνικό και μη, ως τόπο συνάντησης πολλών διαφορετικών σημειωτικών συστημάτων και ως συλλογικό δημιούργημα πολλών συντελεστών. Βασική επιδίωξη του προτεινόμενου σεναρίου είναι η καλλιέργεια της ενσυναίσθητης κατανόησης από την πλευρά των παιδιών των συμβάσεων που διέπουν τα ποικίλα κειμενικά είδη και των διαφορών μεταξύ του γραπτού λόγου και του προφορικού, αλλά και μεταξύ της γλώσσας και των άλλων μη γλωσσικών κωδίκων.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Καθώς υπάρχει ο κίνδυνος να λειτουργήσει συμβατικά ένα σενάριο για την Α΄ Τάξη και να μην μπορέσει να ανταποκριθεί στην πολύ μεγάλη διαφοροποίηση που παρατηρείται μεταξύ των μαθητών στο επίπεδο και τον ρυθμό ανάγνωσης, υπογραμμίζεται ότι γίνεται απόπειρα για σύνδεση με κείμενα που συνδέονται με τις αναγνωστικές συνήθειες της ευρύτερης κοινότητας στην οποία ανήκουν τα παιδιά αναπτύσσοντας –παράλληλα– τις γνώσεις που τα ίδια διαθέτουν για τον γραπτό λόγο και για τα είδη των κειμένων.

Η διαφοροποίηση αυτή, όπως έχουν δείξει σχετικές έρευνες, οφείλεται στο γεγονός ότι η καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των παιδιών για το βιβλίο δεν είναι κάτι που προϋποθέτει τη διδασκαλία της ανάγνωσης και της γραφής. Αντίθετα, η αναγνωστική εμπειρία ενός παιδιού ξεκινά από τα πρώτα χρόνια της ζωής του, μέσα από τα πρώτα τραγούδια και τα πρώτα βιβλία που του διαβάζουν τα αγαπημένα του πρόσωπα στο οικογενειακό του περιβάλλον.

Το συγκεκριμένο πολιτισμικό κεφάλαιο που διαθέτει το παιδί από την οικογένειά του, άλλοτε μικρό και άλλοτε μεγαλύτερο, είναι που έρχεται να ενισχύσει το σχολείο, προσφέροντας περισσότερες και ποικίλες πολιτισμικές εμπειρίες στο μικρό παιδί, το οποίο, λόγω της ηλικίας του, είναι ακόμη πολύ ανοιχτό και δεκτικό στην αφομοίωση καινούριων εμπειριών.

Η μεθόδευση της διδασκαλίας γίνεται στη βάση μιας διαφορετικής αντίληψης και για τη διδασκαλία της γλώσσας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω στην εισαγωγή, καθώς στο πλαίσιο του σεναρίου προτείνεται η συγγραφή λεζάντων, τίτλων, κλπ., ή ακόμη και μικρών κειμένων, δραστηριότητες που δεν είναι δυνατό να μην συνδυάζονται με αντίστοιχες δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου στο μάθημα της γλώσσας.

Επίσης, η διάκριση των βιβλίων σε κατηγορίες, σκοπό έχει τη σύνδεση των κειμένων με τις κοινωνικές πρακτικές της ευρύτερης κοινότητας στην οποία ανήκουν τα παιδιά. Παράλληλα, η συζήτηση για τους δημιουργούς ενός βιβλίου εντάσσεται σε ένα πεδίο δραστηριοτήτων που συνδυάζει την παρατήρηση και την περιγραφή εικόνων με την ακρόαση ποικίλων κειμένων, τα οποία –αρχικά– μπορεί να είναι τα αγαπημένα αναγνώσματα των ίδιων των παιδιών και, στη συνέχεια, βιβλία που τους προτείνει ο εκπαιδευτικός ή υπάρχουν στη βιβλιοθήκη της τάξης, ή βρίσκουν στη δημοτική βιβλιοθήκη της περιοχής τους, την οποία και επισκέπτονται.

Η ολοκλήρωση της μεθόδευσης γίνεται με τη δημιουργία των δικών τους «βιβλίων», με σκοπό να προσπαθήσουν ομαδικά να συνεργαστούν για τη δημιουργία τους, αναλαμβάνοντας ο καθένας έναν διαφορετικό ρόλο, π.χ. κάποια παιδιά μπορούν να ζωγραφίσουν τις εικόνες και να γράψουν τις λεζάντες, κάποια να γράψουν το κείμενο, κάποια να εικονογραφήσουν το εξώφυλλο και να γράψουν τον τίτλο, κάποια να γράψουν τους στίχους των τραγουδιών και να τα τραγουδήσουν όταν θα παρουσιάσουν το βιβλίο τους στους υπόλοιπους.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Οι μαθητές επιδιώκεται:

- να αντιληφθούν ότι το τυπωμένο βιβλίο είναι προϊόν συνεργασίας πολλών δημιουργών και αποτέλεσμα μιας διαδικασίας με πολλά στάδια και συνεχείς διορθώσεις·
- να αντιληφθούν την ανθρώπινη υπόσταση των δημιουργών ενός βιβλίου·
- να κατανοήσουν ότι υπάρχουν διαφορετικά είδη βιβλίων που ανταποκρίνονται σε διαφορετικούς σκοπούς.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές επιδιώκεται:

- να κατανοήσουν τι είναι η περιγραφή μιας εικόνας·
- να μπορούν να αφηγηθούν μια ιστορία μόνο από μια εικόνα ή μια σειρά εικόνων·
- να αναπαριστούν ένα προφορικό ή γραπτό κείμενο σε εικόνες·
- να ανταλλάσσουν απόψεις για ένα βιβλίο που διάβασαν και να λένε τη γνώμη τους γι' αυτό.

Γραμματισμοί

Οι μαθητές επιδιώκεται:

- να διακρίνουν τα διαφορετικά βιβλία με βάση απλές κατηγορίες που γνωρίζουν ή τους προτείνει ο εκπαιδευτικός·
- να διακρίνουν τους δημιουργούς ενός βιβλίου αλλά και ενός πολυτροπικού κειμένου: συγγραφέας, εκδότης, εικονογράφος, μεταφραστής, μουσικός, τραγουδιστής, κλπ. με βάση τις γνώσεις που έχουν και τα γραφικά στοιχεία, ή

με βάση τις λέξεις που αναγνωρίζουν από το εξώφυλλο, την πρώτη σελίδα ή το οπισθόφυλλο της έκδοσης:

- να προτείνουν διαφορετική εικονογράφηση, ή διαφορετική μουσική επένδυση σε αφηγηματικά κείμενα που γνωρίζουν ή διαβάζουν όλοι μαζί στην ομάδα ή στην τάξη·
- να εξοικειωθούν με πολυτροπικά κείμενα.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές εμπλέκονται σε δραστηριότητες συνεργατικού τύπου. Σε κάθε περίπτωση καλό είναι τα παιδιά να εναλλάσσονται στους ρόλους αυτούς, σε μια προσπάθεια αξιοποίησης των ιδιαίτερων εκφραστικών ικανοτήτων που διαθέτουν ατομικά (π.χ. κάποιο παιδί μπορεί να ξεχωρίζει στη ζωγραφική) αλλά και, παράλληλα, παρότρυνσής τους να δοκιμαστούν σε πεδία έκφρασης που θεωρούν δύσκολα, όπως, ενδεχομένως, είναι το γράψιμο ή η ανάγνωση αποσπασμάτων, πάντα στη βάση μιας αντίληψης κατά την οποία δεν υπάρχει λάθος και σωστό, αλλά κάθε συνεισφορά αποτελεί μια εναλλακτική και απολύτως θεμιτή μορφή δημιουργικής έκφρασης από την πλευρά των μαθητών και των μαθητριών.

Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προτεινόμενη κατανομή των ωρών στις ποικίλες φάσεις της μεθόδευσης είναι ενδεικτική και, ιδιαίτερα στην Α΄ Τάξη, η χρονική διάρκεια των δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του project, είναι αποκλειστική ευθύνη του εκπαιδευτικού, ο οποίος αντιλαμβάνεται σταδιακά τις δυνατότητες και τις γνώσεις των μαθητών του. Η μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των μαθητών στην Α΄ Δημοτικού σε δεξιότητες, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αναγνωστικές και γραφικές, αλλά και οι διαφορές πολιτισμικού και κοινωνικού τύπου μεταξύ των σχολικών μονάδων ανάλογα με το μαθητικό τους πληθυσμό, ενδεχομένως θα αποτελέσει πρόβλημα, του οποίου η λύση πρέπει να είναι τέτοιου τύπου, ώστε όλα τα παιδιά να νιώσουν ότι μπορούν να τα

καταφέρουν, καθώς κύριο μέλημά μας είναι η ενίσχυση της αυτοπεποίθησής τους στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.

Το ίδιο ισχύει και για τις προτεινόμενες δραστηριότητες, των οποίων το πλήθος σκοπό έχει να δώσει πολλαπλές ιδέες στον εκπαιδευτικό και όχι φυσικά να λειτουργήσει ασφυκτικά θέτοντας προσδοκίες που ξεπερνούν τα όρια του εφικτού με κίνδυνο να προκαλέσουν συναισθήματα απογοήτευσης, τόσο στους μαθητές όσο και στον εκπαιδευτικό. Αντίθετα, στην Α΄ Τάξη η παιγνιώδης ατμόσφαιρα πρέπει να κυριαρχεί, ενώ η ομαδική εργασία πρέπει να επιβραβεύεται συνεχώς και με πολλές μορφές συμβολικού τύπου (σφραγίδες, βραβεία καλύτερης ιστορίας, εικονογράφησης, μουσικής επένδυσης, κλπ.) προκειμένου τα παιδιά να ενισχύονται θετικά συνεχώς για τις προσπάθειές τους.

Όσον αφορά στα οπτικοακουστικά μέσα και τις νέες τεχνολογίες, είναι αυτονόητο ότι η όποια χρήση τους από τα ίδια τα παιδιά, ιδιαίτερα στη Γ΄ φάση, προϋποθέτει συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της πληροφορικής και άρα αφορά τα σχολεία διευρυμένου ωραρίου, καθώς και ότι η πραγματοποίηση των σχετικών εργασιών γίνεται στο εργαστήριο πληροφορικής.

Ωστόσο, όλα τα προτεινόμενα τεχνολογικά μέσα έχουν επιλεγεί με τρόπο που να μπορούν να αντικατασταθούν με παραδοσιακότερα εργαλεία απεικόνισης και συγγραφής (χειρόγραφα, ζωγραφική, κολάζ).

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί ότι οι τεχνικές δραματοποίησης που προτείνονται είναι πολύ συγκεκριμένες γιατί μπορούν να πραγματοποιηθούν χωρίς ιδιαίτερη προετοιμασία και γνώση από τον εκπαιδευτικό, καθώς αντλούνε από τις εμπειρίες που διαθέτουν τα παιδιά ως αποδέκτες συγκεκριμένων πολιτισμικών προϊόντων της σύγχρονης κοινωνίας (π.χ. η τηλεοπτική συνέντευξη), ή στηρίζονται σε απλό παιχνίδι ρόλων (οι ομάδες των ειδικών) και σκοπό έχουν την προώθηση της συνεργασίας και την ολόπλευρη αξιοποίηση των ικανοτήτων και των γνώσεων των παιδιών μέσα σε συνθήκες παιχνιδιού. Στην περίπτωση των σχολείων του διευρυμένου ωραρίου, η χρήση των τεχνικών δραματοποίησης θα μπορούσε να

εμπλουτιστεί και με άλλες δραστηριότητες θεατρικού παιχνιδιού, ιδιαίτερα για την υποβοήθηση της σύνθεσης μιας δικιάς τους ιστορίας ή ενός δικού τους παραμυθιού, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό της θεατρικής αγωγής.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Σκοπός της μεθόδευσης είναι αρχικά να αναδυθεί και να αξιοποιηθεί ο γραμματισμός των παιδιών σε σχέση με τα βιβλία γενικά και ειδικότερα με τα είδη με τα οποία έχουν έρθει σε επαφή κατά την προσχολική και νηπιακή ηλικία, δίνοντας έμφαση στη συνεργασία του γραπτού λόγου με τα υπόλοιπα σημειωτικά συστήματα, προκειμένου να παραχθεί το νόημα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο είναι συμβατό με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών σύμφωνα με το οποίο βασικός σκοπός για τις δύο πρώτες τάξεις του δημοτικού, είναι να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με καταξιωμένα κείμενα κυρίως της ελληνικής, έντεχνης και λαϊκής λογοτεχνίας, να εξοικειωθούν με το εξωσχολικό βιβλίο και να αναπτύξουν τη δημιουργική τους φαντασία.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο παιδαγωγικό πλαίσιο που ορίζεται από την προτεινόμενη μεθόδευση του διδακτικού σεναρίου παρακάτω, στοχεύει οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- ✓ να εξοικειωθούν με τη χρήση λογισμικών κλειστού και, κυρίως, ανοιχτού τύπου (λογισμικό επεξεργασίας κειμένου, λογισμικό για τη Γλώσσα Α΄-Β΄ Δημοτικού (Παιδαγωγικού Ινστιτούτου), λογισμικά σχεδιασμού κόμικς και ζωγραφικής) όπως, π.χ., Pixton for schools (βλ.

<http://www.pixton.com/schools/overview>), Cartoon story maker (βλ. <http://www.education.vic.gov.au/languagesonline/games/cartoon/>), το οποίο διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο.

- ✓ να εξοικειωθούν με την έννοια της πολυτροπικότητας.

Κείμενα

Δεδομένου ότι υπάρχει πληθώρα αξιόλογων βιβλίων τα οποία ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές που τίθενται μεθοδολογικά στο πλαίσιο του σεναρίου παρακάτω και ταυτόχρονα δεν υπάρχει κάποια θεματολογική δέσμευση που να λειτουργεί ως πυρήνας οργάνωσης των κειμένων, η πρόταση συγκεκριμένων τίτλων βιβλίων δεν είναι κάτι που κρίνεται απαραίτητο.

Ο εκπαιδευτικός, κρίνει, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις πολιτισμικές εμπειρίες τους, ποια βιβλία είναι κατάλληλα για να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας στην τάξη, λαμβάνοντας υπόψη παράλληλα και τις αναγνωστικές ικανότητες που οι μαθητές διαθέτουν. Επίσης, επειδή σκοπός του σεναρίου είναι να αναδειχτεί η ποικιλία των βιβλίων που υπάρχουν αλλά και των δημιουργών τους, καλό είναι και τα βιβλία που θα επιλεγούν να είναι διαφορετικών ειδών και να συνδυάζουν το γραπτό κείμενο με τις νέες τεχνολογίες και τα πολυμέσα.

Βοηθητικά, προτείνονται κάποιες σειρές των εκδοτικών οίκων που απευθύνονται σε αυτή την ηλικία, όπως οι σειρές «Βατόμουρο» και «Σπουργιτάκια» (Πατάκης), «Χαρταετοί» (Διάπλαση), «Χωρίς σωσίβιο» (Ψυχογιός), «Διαβάζω ιστορίες» (Μεταίχμιο), «Τα μικρά και τα μεγάλα του κόσμου» (Μικρή Μίλητος).

Επίσης, στα κείμενα μπορούν να συμπεριληφθούν, αν τα παιδιά δείξουν ενδιαφέρον, εκτός από κλασικά λαϊκά παραμύθια ή εικονογραφημένα βιβλία με σύγχρονους ή φανταστικούς ήρωες, εκτός δηλαδή από κείμενα αφηγηματικού τύπου, και βιβλία γνώσεων, όπως η σειρά «Η πρώτη μου εγκυκλοπαίδεια Larousse» (Μεταίχμιο), κόμικς, βιβλία με αινίγματα, γλωσσοδέτες ή παροιμίες, βιβλία που

συνοδεύονται από CD, μαθητικές εφημερίδες και παιδικά περιοδικά (και ηλεκτρονικής μορφής, π.χ. βλ. http://archive.minedu.gov.gr/el_ec_page5815.htm), εικονογραφημένα λεξικά που απευθύνονται σε παιδιά της ηλικίας αυτής, κ.τ.λ.

Τέλος, και όσον αφορά το σχολικό βιβλίο της Γλώσσας για την Α΄ Δημοτικού, θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει σχετική ενότητα με τίτλο «Ο κόσμος των βιβλίων» (βλ. βιβλίο *Γλώσσας για την Α΄ Δημοτικού*, ενότητα 9), η οποία περιλαμβάνει κείμενα που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ανατροφοδοτικά στην όλη μεθόδευση του project, καθώς προτείνουν ανάλογες δραστηριότητες με αυτές του σεναρίου που περιγράφεται παρακάτω αναλυτικά.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1η & 2η διδακτική ώρα

Ολομέλεια

Δραστηριότητα 1: Αρχικά η εκπαιδευτικός ζήτησε από τα παιδιά να φέρουν στην τάξη κάποια προσωπικά τους βιβλία που, είτε θεωρούν ότι είναι τα αγαπημένα τους, είτε κρίνουν ότι είναι ενδιαφέροντα για να τα παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους. Την επόμενη μέρα τα παιδιά έφεραν τα παρακάτω βιβλία:

- *Το κοριτσάκι με τα σπέρτα*, Χανς Κρίστιαν Άντερσεν
- *Έλμερ, ο παρδαλός ελέφαντας*, Ντέιβιντ Μακ Κι - David McKee
- *Η βασίλισσα του Χιονιού* Χανς Κρίστιαν Άντερσεν
- *Το όνειρο της Άννας*, Άννα Βερούλη & Νίκος Μιχαλόπουλος
- *Ο Πέτρος και ο λύκος*, Sergei Prokofiev
- *Καλοκαιρινά σπορ* Ίσιντρο Σάντσεζ & Κάρμε Περίς
- *Το δέντρο της αγάπης*, Kassian Olena
- *Το καμένο δάσος*, Στέλλα Βλαχοπούλου

- *Γατοκουβέντες, Άλκη Ζέη*
- *Το δάσος που άλλαξε όνομα, Λιάνα Δενεζάκη*
- *Το βρωμοχώρι, Σοφία Ζαραμπούκα*
- *Τι γνωρίζεις για την θάλασσα, Christine Causse*
- *Ελληνική μυθολογία*
- *Κόλλησα ψείρες, Beatrice Rouer*
- *Ο Ιππόλυτος ιπποπόταμος, Σοφία Ζαραμπούκα*
- *Μαθαίνω να είμαι υπεύθυνος, Mike Gordon*
- *Η πρώτη μου Βίβλος, Συλλογικό έργο*
- *Ζήτω το σωστό φαγητό, Stan Berenstain & Jan Berenstain*
- *Ο κύριος Μπεν η Μου και τα σκουπίδια, Σοφία Ζαραμπούκα*
- *Πωλούνται Σκιές, Σάκης Σερέφας*

Αρχικά παρουσίασαν με λίγα λόγια τα βιβλία τους. Κυρίως εστιάστηκαν στο να αναφέρουν τι τους άρεσε από το βιβλίο που διάβασαν:

- *Το κοριτσάκι με τα σπέρτα: Μαθητής* → «Το κοριτσάκι πήγε στη μανούλα του στον ουρανό... ευτυχώς... πρέπει να βοηθάμε τα μικρά παιδιά που δεν έχουν μαμά και μπαμπά και φαγητό».
- *Έλμερ, ο παρδαλός ελέφαντας: Μ* → «Ο Έλμερ κατάλαβε πως είναι όμορφος και ότι όλοι τον αγαπάνε αν και είναι παρδαλός».
- *Η βασίλισσα του Χιονιού: Μ*: → «Το κοριτσάκι αγκάλιασε το αγοράκι και έλιωσε ο πάγος στην καρδιά και έζησαν μετά χαρούμενοι».
- *Το όνειρο της Άννας: Μ* → «Η μικρή Άννα κατάφερε το όνειρό της και έμενα που λένε Άννα θα καταφέρω το δικό μου όνειρο να πάω να κάνω σκι τα Χριστούγεννα».

- *Ο Πέτρος και ο λύκος*: Μ → «Ο Πέτρος μαζί μ' όλα τα ζώα έπιασαν τον λύκο, όμως μου άρεσε πιο πολύ που είδα το βίντεο γιατί είχε μουσική και έμαθα και πολλά όργανα».

Με αφορμή αυτή την περιγραφή του παιδιού για το βιβλίο του ακούσαμε την αφήγηση του μουσικού αυτού παραμυθιού από τον Πέτρο Φιλιππίδη <https://www.youtube.com/watch?v=6uzD8YdmdQQ>.

- *Καλοκαιρινά σπορ*: Μ → «Εμένα μου αρέσει η ιστιοπλοΐα, γι' αυτό πήρα αυτό το βιβλίο να σας το δείξω».
- *Το δέντρο της αγάπης*: Μ → «Είναι πολύ ωραίο γιατί το δεντράκι το στόλισαν πολύ ωραία».
- *Το καμένο δάσος*: Μ → «Πρέπει να προσέχουμε το δάσος, γιατί αν καεί κινδυνεύουν τα ζώα γιατί αυτό είναι το σπίτι τους».
- *Γατοκουβέντες*
- *Το δέντρο που άλλαξε όνομα*: Μ → «Θα ήθελα να είμαι ο σκίουρος για να μας κάνω όλους φίλους και ο ... (μαθητής της τάξης) όταν θέλει την μπάλα να μην χτυπάει».
- *Το βρωμοχώρι*: Μ → «Τα παιδιά έκαναν το βρώμικο χωριό καθαρό... επειδή δεν ήταν τεμπέληδες και αυτό πρέπει να κάνουμε για το δωμάτιό μας, για την πόλη μας και το σχολείο μας».
- *Τι γνωρίζεις για την θάλασσα*: Μ → «Με αυτό το βιβλίο έμαθα για τον βυθό και τα ψάρια».
- *Ελληνική μυθολογία*: Μ → «Έχω διαβάσει όλη τη μυθολογία... μου αρέσει πολύ, ξέρω όλους τους θεούς του Ολύμπου. Ο αγαπημένος μου είναι ο Δίας».
- *Κόλλησα ψείρες*: Μ → «Η μαμά μου μού είπε να το φέρω γιατί στο νηπιαγωγείο όλο κολλούσα ψείρες».
- *Ο Ιππόλυτος ιπποπόταμος*: Μ → «Πρέπει να πλένουμε τα δόντια μας γιατί αλλιώς θα χαλάσουν, όπως χάλασαν και του Ιππόλυτου».

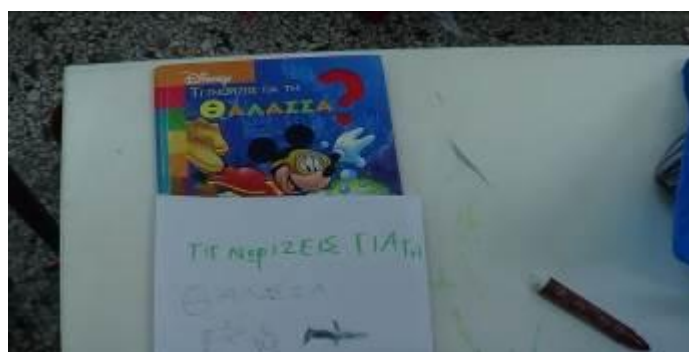
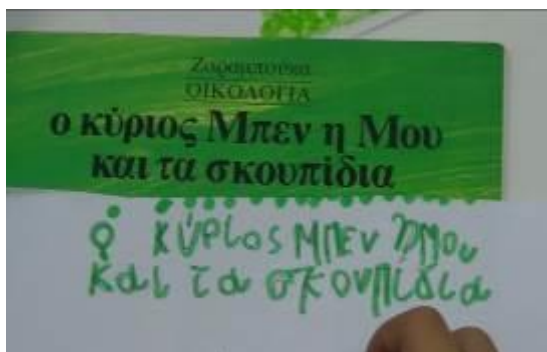
- *Μαθαίνω να είμαι υπεύθυνος*: Μ → «Εγώ είμαι υπεύθυνος να κάνω την τσάντα μου και την κασετίνα μου, αυτό λέει το βιβλίο».
- *Η πρώτη μου Βίβλος*: Μ → «Το βιβλίο αυτό μιλάει για τον Χριστούλη».
- *Ζήτω το σωστό φαγητό*: Μ → «Το βιβλίο αυτό μας λέει πως δεν πρέπει να τρώμε παγωτά και καραμέλες αλλά να τρώμε σωστά, όπως αυτά που μας δίνει η μαμά το μεσημέρι».
- *Ο κύριος Μπεν η Μου και τα σκουπίδια*: Μ → «Αυτό το βιβλίο μας μιλάει ότι μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα σκουπίδια και να φτιάξουμε ωραία πράγματα».
- *Πωλούνται Σκιές*: Μ → «Είναι το αγαπημένο μου βιβλίο γιατί έχει πλάκα και γιατί μου αρέσει το ουράνιο τόξο και οι σκιές που ήταν πολύχρωμες».

3η – 6η διδακτική ώρα

Ατομικά & Ολομέλεια

Δραστηριότητα 2: Αφού ολοκληρώθηκε η περιγραφή των βιβλίων που έφεραν τα παιδιά από το σπίτι τους η εκπαιδευτικός έδωσε σε κάθε παιδί ένα λευκό φύλλο χαρτιού όπου έγραψαν τον τίτλο του βιβλίου τους και ζωγράφισαν επάνω μια σχετική εικόνα (ατομική δραστηριότητα).

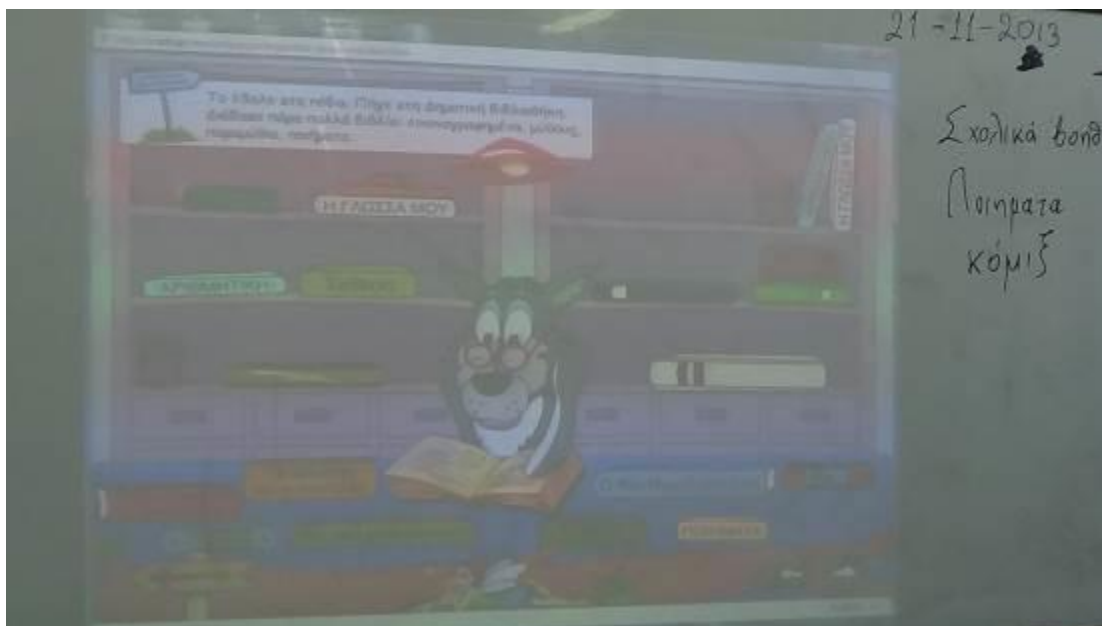
Δραστηριότητα 3: Αφού οι μαθητές ολοκλήρωσαν τις ζωγραφιές για το βιβλίο τους η εκπαιδευτικός ρώτησε αν μπορούν να πουν σε ποια κατηγορία ανήκει το βιβλίο τους. Τα παιδιά δεν κατάλαβαν και έτσι η δασκάλα τους έδωσε ένα παράδειγμα λέγοντας πως το βιβλίο «η βασίλισσα του χιονιού» είναι ένα παραμύθι. Επίσης τους είπε πως ο καλλιεργημένος λύκος (τον οποίο τα παιδιά της τάξης γνωρίζουν από άλλες δραστηριότητες) είχε την ίδια απορία «δεν ήξερε δηλαδή ποιες κατηγορίες βιβλίων υπάρχουν». Έτσι τα παιδιά αποφάσισαν να τον βοηθήσουν. Στο σημείο αυτό παρουσιάστηκε από το λογισμικό του Π.Ι. για τη Γλώσσα Α΄-Β΄ Δημοτικού η δραστηριότητα «Ο λύκος και οι τέσσερις εποχές: Το παραμύθι», κατά την οποία υπάρχει animation του γνωστού παιδικού βιβλίου του Πασκάλ Μπιέ Ένας καλλιεργημένος λύκος και μια σχετικά απλή εργασία ταξινόμησης των βιβλίων μιας βιβλιοθήκης.

«Ένας καλλιεργημένος λύκος»-Πασκάλ Μπιέ

Εργασία ταξινόμησης των βιβλίων μιας βιβλιοθήκης

Η ταξινόμηση των βιβλίων του λογισμικού έγινε σε επίπεδο τάξης και κάθε φορά ακολουθούσαν μερικά σχόλια για την κατηγορία του βιβλίου με την οποία ασχολούμασταν.

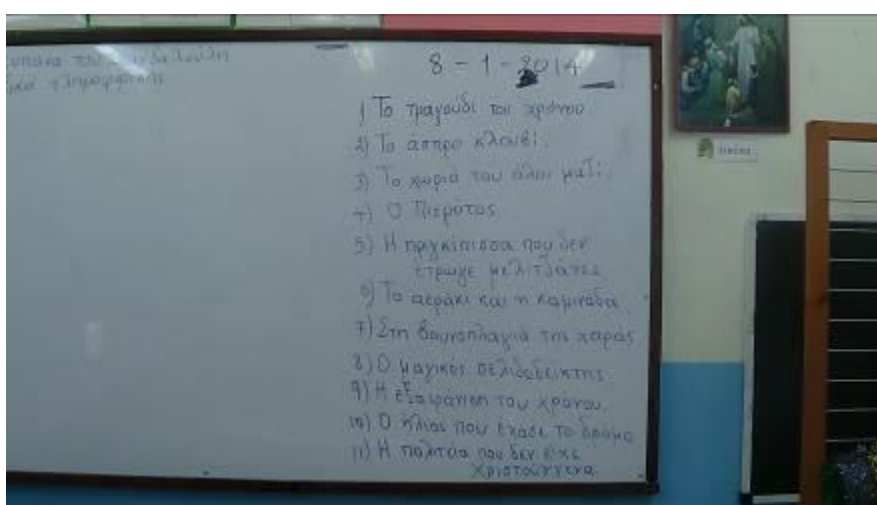
Δραστηριότητα 4: Από ένα σημείο και μετά, έχοντας γίνει κατανοητό τι εννοούμε με τον όρο «κατηγορία βιβλίων», τα παιδιά ταξινόμησαν τα δικά τους βιβλία και το πιο εντυπωσιακό ήταν ότι βρήκαν και κατηγορίες που δεν υπήρχαν ούτε στο λογισμικό του Π.Ι. ούτε κανένα από τα βιβλία τους ανήκε σε αυτές (π.χ. μαγειρικής, ζωγραφικής-κατασκευών).

Καταλήξαμε τελικά σε 18 κατηγορίες, οι οποίες καταγράφηκαν στον πίνακα και στη συνέχεια σε χαρτόνια τα οποία κόλλησαν τα παιδιά γύρω από έναν κύκλο

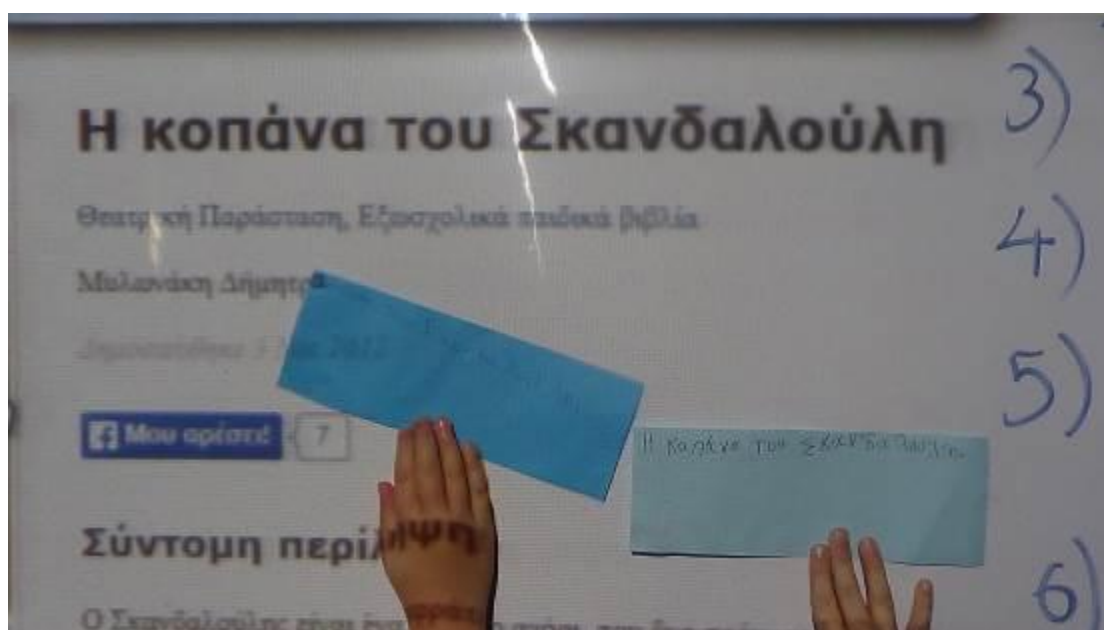
ομάδες των 2 ατόμων και η δασκάλα μοίρασε στα παιδιά καρτελίτσες με αριθμούς. Μετά έγραψε στον πίνακα τους τίτλους διαφόρων βιβλίων από την ιστοσελίδα (<http://www.free-ebooks.gr/gre/tag/16>, μια ιστοσελίδα με free e-books). Κάθε ομάδα, ανάλογα με τον αριθμό της καρτέλας, αντέγραφε από τον πίνακα τον τίτλο που έφερε τον ίδιο αριθμό.

Στην συνέχεια η εκπαιδευτικός πρόβαλε μέσω βιντεοπροβολέα το εξώφυλλο του βιβλίου. Η ομάδα που πίστευε ότι ο τίτλος της καρτέλας της ταιριάζει με τη εικόνα, διάβαζε τον τίτλο και επιχειρηματολογούσε όσον αφορά το γιατί θεωρούσε ότι η εικόνα που προβάλλονταν ταιριάζει με τον τίτλο του βιβλίου που είχε η καρτέλα της ομάδας. Πολλές φορές περισσότερες από μια ομάδες διεκδικούσαν το εξώφυλλο που προβάλλονταν. Η όλη διαδικασία είχε πολύ ενδιαφέρον για τα παιδιά.

Κάθε φορά προβάλλονταν το εξώφυλλο του βιβλίου με κρυμμένο τον τίτλο. Τοποθετούνταν πάνω στον τίτλο, από την δασκάλα, ένα ορθογώνιο πλαίσιο και στη συνέχεια προβάλλονταν το εξώφυλλο στα παιδιά με καλυμμένο τον τίτλο. Επιχειρηματολογούσαν και η δασκάλα στο τέλος αποκάλυπτε τον τίτλο. Οι ομάδες διάβαζαν τον τίτλο και η ομάδα που είχε γραμμένο τον τίτλο του βιβλίου στην καρτέλα της σηκωνόταν και το επιβεβαίωνε.

9η & 10η διδακτική ώρα

Δραστηριότητα 6: Κατά την διάρκεια του 4ου δώρου ασχοληθήκαμε με τους συγγραφείς των βιβλίων. Επισκεφτήκαμε την ιστοσελίδα του ΕΚΕΒΙ: Μικρός αναγνώστης, όπου στην ενότητα «Πένες και χρώματα» υπάρχουν βίντεο με συνεντεύξεις συγγραφέων και εικονογράφων παιδικών βιβλίων. Παρακολούθησαμε την συνέντευξη της Άλκη Ζέη. Η δραστηριότητα άρεσε στα παιδιά. Τους άρεσε που είδαν μία από τις συγγραφείς των βιβλίων τους, ζωντανά. Επίσης εντυπωσιάστηκαν ακούγοντας την Άλκη Ζέη να λέει ότι άρχισε να γράφει από όταν ήταν μικρό παιδί. Τα παιδιά θέλησαν να δούμε 2 φορές τη συνέντευξη. Την δεύτερη φορά όμως δεν είδαμε το βίντεο μονομιάς. Το σταματούσαμε σε διάφορα σημεία και σχολιάζαμε.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

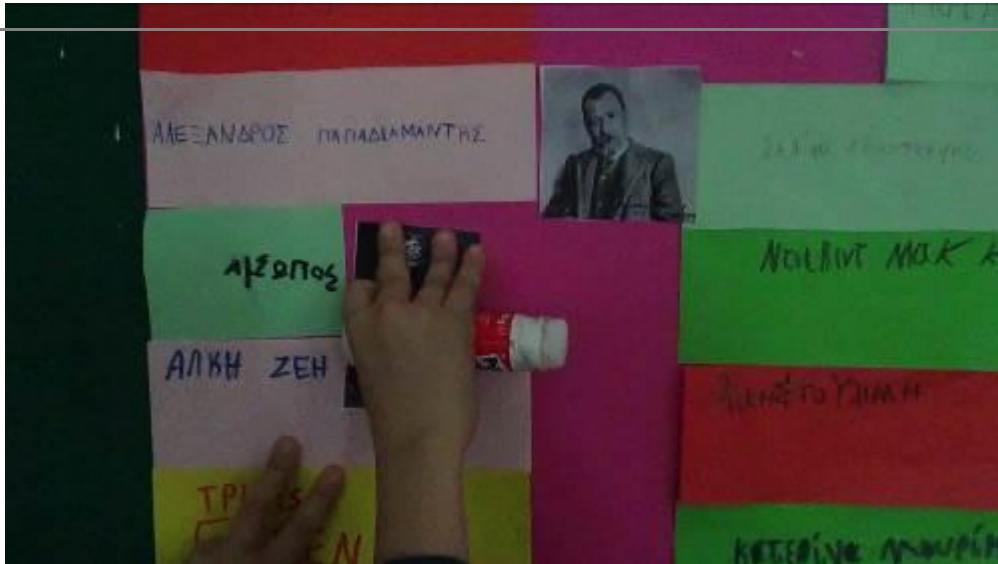
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

13η – 16η διδακτική ώρα

Ομάδες

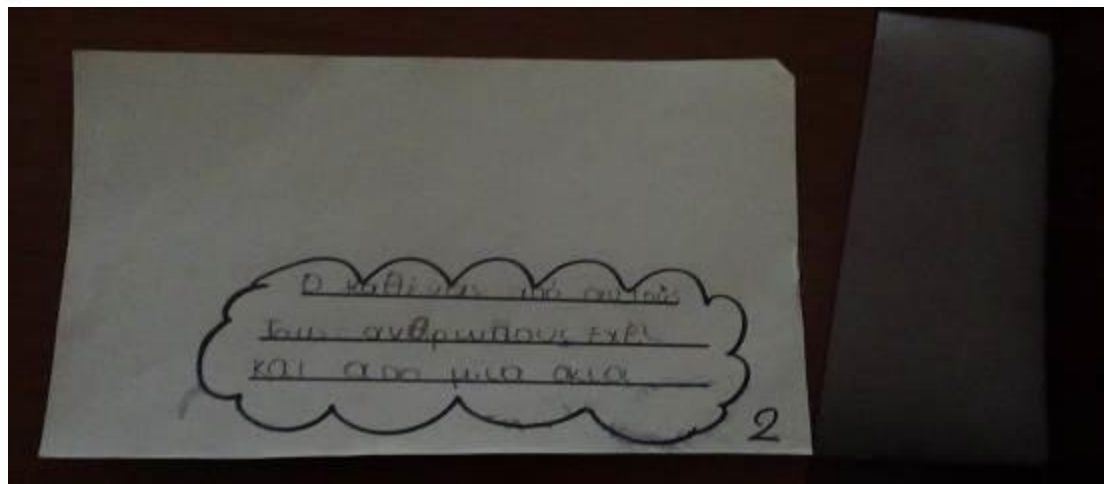
Κατά τα δύο τελευταία δίωρα της εφαρμογής ασχοληθήκαμε με ένα από τα βιβλία που έφεραν τα παιδιά, το βιβλίο *Πωλούνται Σκιές* του Σάκη Σερέφα.

Δραστηριότητα 8: Το βιβλίο διαβάστηκε αρχικά από την εκπαιδευτικό. Μετά την ανάγνωση τα παιδιά με την καθοδήγηση της δασκάλας χώρισαν το βιβλίο σε πέντε ενότητες και με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκαν αντίστοιχα πέντε ομάδες:

- Όταν οι σκιές ήταν χρωματιστές
- Όταν οι άνθρωποι άρχισαν να πειράζουν τις σκιές
- Όταν οι σκιές τιμώρησαν τους ανθρώπους
- Όταν οι άνθρωποι κατάλαβαν το λάθος τους
- Όταν οι σκιές έγιναν μαύρες

Από κάθε ομάδα ζητήθηκε να συζητήσει και να αποδώσει περιληπτικά την ενότητα που επέλεξε. Η κάθε ομάδα παρουσίασε με λίγα λόγια την ενότητά της και η εκπαιδευτικός έγραψε αυτά που είπαν τα παιδιά στον πίνακα και αρίθμησε τις προτάσεις. Συνολικά το βιβλίο αποδόθηκε περιληπτικά με 24 προτάσεις. Η κάθε ομάδα μετά αντέγραψε από τον πίνακα τις προτάσεις που αντιστοιχούσαν στην ενότητα που παρουσίασαν σε φύλλα εργασίας που δόθηκαν από τη δασκάλα. Κάθε φύλλο εργασίας ήταν μια άσπρη κόλλα Α4 στην οποία το επάνω μέρος υπήρχε ένα συννεφάκι με γραμμές και στη γωνία ένας αριθμός που αντιστοιχούσε στην πρόταση που αντέγραψαν από τον πίνακα.

Δραστηριότητα 9: Οι μαθητές εικονογράφησαν τις προτάσεις, δημιουργώντας ένα δικό τους βιβλίο το οποίο έχει ως βάση το βιβλίο *Πολούνται Σκιές* του Σάκη Σερέφα.

Στη συνέχεια η δασκάλα με την βοήθεια του ψηφιακού εργαλείο Kvisoft (εργαλείο δημιουργίας e-book) ψηφιοποίησε το βιβλίο των παιδιών δημιουργώντας ένα ηλεκτρονικό βιβλίο.

Τέλος, οι μαθητές εξέφρασαν την επιθυμία να στολιστεί το ηλεκτρονικό τους βιβλίο με μουσική υπόκρουση. Η δασκάλα με τη βοήθεια του YouTube πρότεινε μια σειρά από μουσικά κομμάτια αφήνοντας την τελική επιλογή στους μαθητές.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/-Α ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Φύλλα δραστηριοτήτων δεν παρατίθενται καθώς το σενάριο προϋποθέτει ελευθερία κινήσεων, όσο το δυνατόν πιο ελάχιστη δέσμευση, ενώ παροτρύνει τους εκπαιδευτικούς να φτιάξουν δικές τους δραστηριότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δυνατότητες της τάξης, αγνοώντας από τις υπάρχουσες όσες θεωρούν ότι, για κάποιο λόγο, δεν τους εξυπηρετούν.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Επιπρόσθετα, μετά τη δημιουργία του e-book, κάθε ομάδα μπορεί εναλλακτικά να συστήσει τον δικό της «εκδοτικό οίκο», να αποφασίσει για το σήμα της, για το είδος των βιβλίων που θα εκδίδουν (αυτό μπορεί να αποτελέσει και κριτήριο χωρισμού των ομάδων) και να φτιάξουν το πρώτο βιβλίο τους. Θα μπορούσαν να «εκδώσουν» ένα παραμύθι, ένα κόμικ, μια εφημερίδα ή ένα περιοδικό, ένα βιβλίο με πολύ απλές μαγειρικές συνταγές, κλπ. Στην περίπτωση αυτή ο καταμερισμός των εργασιών γίνεται εσωτερικά στην ομάδα και κάθε παιδί αναλαμβάνει να συμμετέχει είτε στη συγγραφή του κειμένου, είτε στην εικονογράφηση ή τη μουσική «επένδυση» του βιβλίου, κλπ. αφού αποφασίσουν από κοινού για το θέμα, για το είδος και το περιεχόμενο του κειμένου, για τη μορφή της εικονογράφησης, κλπ.

Σε μια προσπάθεια καλλιέργειας ποικίλων γραμματισμών στα παιδιά αλλά και πρωτοδότησης της γραπτής έκφρασης εξαιτίας του ειδικού βάρους που έχει η Α΄ Δημοτικού για την ανάπτυξη γραφικών δεξιοτήτων, θα μπορούσαν τα ποικίλα τμήματα του βιβλίου ή εντύπου της κάθε ομάδας να χωριστούν και κάθε μέλος της ομάδας να αναλάβει να συγγράψει. ένα από αυτά τα τμήματα, π.χ. οι διάφορες σκηνές ή επεισόδια σε μια αφήγηση, τα διαφορετικά γράμματα ενός εικονογραφημένου λεξικού για ζώα ή ό,τι άλλο επιλέξουν, διαφορετικά καρτέ σε ένα μικρό κόμικ, κλπ.

Τέλος, αν η ανταπόκριση των παιδιών το επιτρέψει και επιλεγεί η χρονική επιμήκυνση του project θα μπορούσε να διοργανωθεί μια έκθεση με τα βιβλία τους και οι μαθητές να φτιάξουν και σχετικές αφίσες.

Επίσης, μετά την έκθεση των βιβλίων τους, ή και κατά τη διάρκειά της, χρησιμοποιώντας την *τεχνική δραματοποίησης* «Ρεπορτάζ – τηλεοπτική εκπομπή», θα μπορούσαν κάποιοι μαθητές σε ρόλο δημοσιογράφου ή τηλεοπτικού παρουσιαστή να πάρουν συνέντευξη από τους «δημιουργούς» συμμαθητές τους και να τους ρωτήσουν πώς εργάστηκαν για τα βιβλία τους ή τα έντυπά τους, τι δυσκολίες αντιμετώπισαν, τι συναισθήματα ένιωσαν, κλπ.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο άρεσε πολύ στα παιδιά. Ιδιαίτερα ενθουσιάστηκαν με το λογισμικό του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και το παραμύθι- animation του γνωστού παιδικού βιβλίου του Πασκάλ Μπιέ «Ένας καλλιεργημένος λύκος». Επίσης, παρακολούθησαν με ενδιαφέρον την συνέντευξη της Άλκη Ζέη από την ιστοσελίδα του ΕΚΕΒΙ.

Υπήρξε μια μικρή δυσκολία με τα ψηφιακό εργαλείο Kvisoft (δημιουργίας e-book), γιατί δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί τρόπος αλλαγής των διαστάσεων του ηλεκτρονικού βιβλίου. Επιπλέον, όταν αποθηκεύεις το e-book με μορφή html και προσπαθήσεις να ανοίξεις το αρχείο αυτό από άλλον υπολογιστή, το βιβλίο δεν λειτουργεί σωστά (είτε «πέφτει» η ιστοσελίδα, είτε οι σελίδες παύουν να γυρίζουν). Γι' αυτό συστήνω την αποθήκευση με μορφή EXE.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αϊδίνης, Α. 2002. *Παιδαγωγικές και ψυχολογικές θεωρίες σε σχέση με την Πρώτη Ανάγνωση και Γραφή: Δυνατότητες και περιορισμοί* (Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Σχολικής Ψυχολογίας με τίτλο *Ψυχολογία, Ολόπλευρη Ανάπτυξη της*

Προσωπικότητας και Παιδοκεντρικό Σχολείο), επιμ. Π. Σχοινάς, Α. Στογιαννίδου, Α. Ματσόπουλος.

Αρτζανίδου, Έ., Δ. Γουλής, Σ. Γρόσδος & Α. Καρακίτσιος. 2011. *Παιχνίδια φιλιαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπυυχώσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Βαρνάβα-Σκούρα, Τζ. (Επιμ.). 1997. *Το παιδί και η γραφή. Μια σχέση κλειδί για τη διά βίου μάθηση. Η δομητική προσέγγιση της γραπτής γλώσσας* (Πρακτικά του διήμερου Συμποσίου για τη γραφή και την ανάγνωση στην πρώτη παιδική ηλικία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης: Κέντρο Καινοτομικών Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Θεσσαλονίκη.

Καπλάνη Β. & Α. Τσαρμποπούλου. 2000. Το πέρασμα από τον προφορικό στο γραπτό λόγο ή σαν ...ιστορία της ανάγνωσης. Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο...μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, επιμ. Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη & Ε. Χοντολίδου. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Χατζησαββίδης, Σ. 2005. Από την παιδαγωγική του γραμματισμού στους πολυγραμματισμούς: νέες τάσεις, διαστάσεις και προοπτικές στη διδασκαλία της γλώσσας. Στο *Γλώσσα και λογοτεχνία στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, επιμ. Κ. Μπαλάσκας & Κ. Αγγελάκος, 35-52. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δικτυογραφία:

<http://www.ebooks.gr/book/13190>

<http://www.imeakia.gr/>